

РОЗДІЛ ІІ. НАУКОВІ РОЗВІДКИ З АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ

Чебан А.Д.

РОЛЬ ПОЛЬЩІ У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМ ЄВРОПРОСТОРУ

У цій статті мова йде про роль Польщі у вирішенні в критичний момент проблем європростору. Країна, в якій за останній рік змінився майже весь урядовий склад, яка тільки-но провела парламентські вибори (на момент проведення самітів), яку, як країни-члена ЄС, теж торкнулась європейська фінансова криза, і яка з особливим ентузіазмом приєдналася до процесу вироблення заходів, направлених на порятунок справи інтеграції в ЄС і в єврозоні. В результаті дослідження виявлена тенденція спаду зацікавленості до форсованої євроінтеграції.

Ключові слова: Європейський Союз (ЄС), Польща, єврозона, криза.

Cheban A.D. The role of Poland in solving the problems of EU.

In this article it is a question of a role of Poland in the decision during the critical moment of problems of eurospace. The country in which for last year all governmental structure which only-that has spent parliamentary elections (at the moment of carrying out of the summits) which as EU Member States, financial crisis and which with special enthusiasm has joined process actions directed on rescue of business of integration into EU and in an euro area too has concerned has changed. As a result of research the tendency of recession of interest to the forced eurointegration is found out.

Key words: European Union (EU), Poland, Eurozone, crise.

В зв'язку з непростою ситуацією, яка склалася в Європі і яка загострилася в цьому році, країни-члени ЄС активізували свої сили на її вирішення. І, здається, на цей час пристрасті трохи вщухли. Як приклад ми розглянемо поведінку Польщі в цьому процесі. Особливо цікаво спиратися на її досвід у цьому питанні через те, що вона, будучи членом ЄС, не входить в єврозону, тобто європейська грошова одиниця «євро» ще не замінила повністю національний «злотий», а цей момент тягне за собою окремі зобов'язання. Сенс у тому, що ми досліджуватимемо поведінку країни, яка ще не є повноцінним актором всіх інтеграційних процесів і інститутів того самого ЄС, членом якого вона є.

Інформаційна база, на яку ми спиратимемося в дослідженні, представлена доступними в інтернет-версії провідними польськомовними часописами «Gazeta Polska» і «Gazeta Wyborcza», а також матеріалами української газети «День» за останні місяці. Варто зауважити, що інформація в них подається не завжди повно, проте це характерно для всієї преси. Особливо це стосується датування тих чи інших подій, тому, доводиться звертатися до інтернет-мережі за додатковою уточнюючою інформацією.

Жовтень був насиченим для Польщі. Окрім загальноєвропейських проблем (канцлер Німеччини Ангела Меркель і президент Франції Н. Саркозі погоджували план порятунку єврозони і весь час вели активні переговори [4, с. 3]), якими вона постійно переймалася, були і питання внутрішнього плану, які вимагали вирішення. Саме в той час проходили вибори в парламент, під час яких вперше, після 1989 року, двічі поспіль перемогла панівна партія – «Платформа обивательська» [8, с. 3]. Крім того, на першу декаду жовтня припало проведення дводенного саміту з нагоди створення альянсу у Вишеграді 20 років тому. Президенти Вишеградської четвірки відзначили, що їх регіон зазнав менших втрат від економічної кризи, аніж великі європейські держави [1, с. 3].

Напередодні зустрічі 27 країн ЄС українські ЗМІ писали про те, що боргова криза стане основним пунктом порядку денного саміту ЄС, який відбувся 22–23 жовт-

ня [7, с. 3]. А на одній із конференцій, організованих Національним банком Польщі 21–22 жовтня в Варшаві, і присвяченій проблемам стабільності континенту та викликам зони євро, її учасники звернули увагу на окремі аспекти проблематики. Головуючий Національного банку Польщі Марек Белка, відкриваючи зустріч, яка проходила під лозунгом «До більшої інтеграції і стабільності Європи: виклики для зони євро, а також для Центральної, Східної та Південно-Східної Європи» звернув увагу на те, що її результати можуть стати дороговказом для європейських керівників. «Ключові проблеми, які стоять перед європейською інтеграцією, мають бути розв'язані спільними зусиллями. Ця конференція має стати платформою для обміну думками та пошуку рішень, які дозволять протистояти викликам Європи нового століття» – повідомив Белка у своєму виступі [16]. Крім того, він переконаний, що спільними зусиллями легше зібрати досвід і знання, які б дозволили країнам просунутись у бік більш зінтегрованої та стабільної політики. Треба тільки впевнитись, що європейський проект спроможний надалі розвиватися.

Голова Національного банку Польщі запевнив оточуючих, що Польща продовжує свій курс по вступу в зону євро незважаючи на кризу. Проте, про конкретну дату вступу і прийняття спільної валюти важко говорити. До того ж треба провести до цієї події підготовчі заходи в польській економіці. В самій же зоні євро основні засади мають бути так адаптовані, щоб бути здатними стояти на захисті стабільності валютно-економічного союзу. Була відмічена і зміна, через кризу, у ставленні до євро як в зоні євро, так і поза нею. По-перше, змінилась сума капіталу потрібного для вступу в єврозону. По-друге, авторитет євро, як спільної валюти, знизився. Важливо згадати і про те, що відлучення східних країн від ядра Європи зашкодило б всій економіці. М. Белка підкреслив: «Європейський Союз має бути каталізатором співпраці. Пропозиції ж, які пропонують створення нових інститутів у зоні євро і їх ізоляція від частини Європи, мають бути відкинутими, так як вони створять дистанцію між єврозоною і рештою Європи» [16].

Президент Польщі Броніслав Коморовський, який теж брав участь у конференції і який як голова країни, що веде євроінтеграційний курс зазначив, що крім недоліків, які є в зоні євро, не можна запропастити доробок процесу інтеграції. «ЄС це конструкція не в меншій мірі політична, ніж економічна, яка спирається на спільні цінності і на засади спільної відповідальності і солідарності країн-членів», – підкреслив Президент. Він сказав, що завдяки цій конструкції «природні політичні й економічні конфлікти інтересів розв'язуються в процесі переговорів і вироблення компромісу». ЄС – конструкція, «яка забезпечила на кілька десятків років спокійне існування в повоєнній Європі», а «встановлення зони євро (...) було подальшим, важливим кроком на шляху до тіснішої інтеграції народів Європи та цілого континенту, до Європи економічно безпечної, солідарної і відкритої для чергових членів» [10].

На думку Президента, існуюча криза в єврозоні – «це поворотний момент в історії, можливо, найважчий з початку процесу інтеграції». Ця глобальна фінансова криза оголила недоліки в цій конструкції, в її інституційній організації і в функціонуванні зони євро, а також всього ЄС. У зв'язку з цим, польський керманіч виголосив бажання активно брати участь у реформуванні устрою валютного союзу, хоч Польща поки що не є членом єврозони. Проте, Президент пропонує організувати співпрацю подібно як з іншими п'ятьма країнами з поза зони євро, які працюють у рамках Угоди Євро Плюс. Він вважає це природним, не тільки з точки зору польської ініціативи, а й бажання взяти участь у валютному союзі в перспективі.

На думку Коморовського, деякі інституційні рішення та засади вимагають переформулювання, інші – доповнення. Він додав, що спільна валюта це також додатковий торговельний обмін, економічний ріст і 14 млн. нових робочих місць. Говорячи про інституційні реформи в ЄС, Коморовський зазначив, що важливо, щоб їх процес був відкритим для проведення подальшої інтеграції, до поглибленої інтеграції. Спільна співпраця допоможе налагодити діяльність монетарного союзу і тим самим гарантувати стабільність і здатність до реагування на оточуючі зміни

ЄС. А зміцнена та розширена, за рахунок нових членів, єврозона поглибить інтеграцію і збільшить значення Європи на міжнародному рівні. Президент висловив свою переконаність у тому, що ЄС і єврозона використають теперішню кризу для подальшої діяльності, яка зміцнить фундамент євроінтеграції і позиції об'єднаної Європи в динамічно змінюваному світі [10]. (Слід зауважити, що під час візиту в Варшаву секретаря Ради національної безпеки і охорони України Раїси Богатирьової, Броніслав Коморовський висловив своє занепокоєння щодо впливу кризи на подальший розвиток євроінтеграційних переговорів з Україною та відповідною затримкою в прийнятті конкретних рішень [11].)

Проте, крім обговорення заявленої проблеми, на конференції в Варшаві, організованій Національним банком Польщі, Президент похвалив Центральний Європейський Банк за гарантію стабільності цін в зоні євро і відзначив його голову Жан-Клода Тріше Командорським хрестом з зіркою Ордена Заслуги РП за «видатні заслуги в проведенні економічних реформ у Польщі та розвиток міжнародної співпраці в сфері фінансів». Натомість, Тріше похвалив Польщу за її винятковість на тлі країн Центральної і Східної Європи. А також звернув увагу на неймовірні темпи розвитку польської економіки починаючи з 1990-х років. Говорячи про причини теперішньої кризи (збільшення державного попиту, ріст інфляційного тиску), оцінив особливу стійкість і витримку Польщі в порівнянні з іншими країнами Центральної та Східної Європи [14]. Не забув підкреслити й значення роботи в цьому процесі міжнародних організацій, таких як: Європейський центральний банк, Міжнародний валютний фонд, а також сектору приватних банків, представлених у цьому регіоні, яка призвела до уникнення нескоординованих дій. А як перспективу на майбутнє, і під час конференції, і під час передачі естафети управління європейськими фінансами голові італійського центробанку Маріо Драгі, Тріше відзначив: «Нині необхідно уточнити кризове управління за трьома правилами: це збільшення потенціалу європейського фонду фінансової стабільності, зміцнення балансу європейських

банків, а також розробка необхідного середньострокового рішення для врегулювання ситуації у Греції. І це уточнення необхідно зробити терміново» [2, с. 3].

Про роботу в перспективі говорив на конференції представник Європейського Парламенту Єжи Бузек. Основною темою його виступу були проблеми, пов'язані з Грецією, і заходи, які б дозволили стримувати поширення кризи й уникнути її повторення в майбутньому. До того ж він зазначив, що Європі буде важко розвиватися без реформи на ринку праці та пенсійної системи. І наостанок, Є. Бузек, як істинний поляк, продемонстрував свою підтримку ідеї участі Польщі у вирішенні проблем монетарного союзу, як члена ЄС. Адже Польща, будучи членом ЄС і вирішуючи долю всієї Європи, має вирішувати і долю своєї держави [16].

Так, ми бачимо, що організована конференція була лише преамбулою справжніх пристрастей, які припали на другу половину жовтня. А критична ситуація в Європі змусила всіх похвилюватись і попрацювати «за життя».

Яцек Саріуш-Вольскі, голова делегації PO-PSL у Європейському парламенті, напередодні зустрічей представників країн-членів ЄС і єврозони визнав, що дистанція між зоною євро, що інтегрується, і рештою країн ЄС буде збільшуватись, якщо не буде застосовано плану по рятуванню, інтеграція європейських країн відбудеться тільки після зміцнення економічного управління [13]. Слід зауважити, що подібні побоювання виникали не раз. Наприклад, влітку 2011 року міністр Яцек Ростовскі під час свого інтерв'ю висловив думку, що так званий шешціопак (sześciopak) – пакет документів, орієнтований на зміцнення дисципліни публічних фінансів країн ЄС, – стане підставою подальшого затягування інтеграції ЄС і економічного управління в зоні євро, але без виключення країн із-за меж європростору (eurolandu). (Прийнятий пакет документів був у Люксембурзі. А вступити в силу він мав орієнтовно восени 2011 року. Крім того, Я. Ростовскі прогнозував тоді, що тема економічного управління стане тематикою найближчих самітів ЄС – 17 жовтня і єврозони – 18 жовтня, які відбудуться в Брюсселі [12]. Проте, ми бачимо, що і тематика зустрічей і терміни їх проведення змінилися).

«Пильнуємо і маємо надію допильнувати, щоб це не набуло інституційної форми і будемо наполягати, щоб у рамках Пакту Євро Плюс країни, які зараз не є членами єврозони, але завтра будуть, мали що сказати з приводу пропозицій (rozstrzygnięc), які будуть готові в формулі +17+, але також обговорені в формулі +27+», – заявив Я. Саріуш-Вольські. Він зазначив, що трактат ЄС передбачає так звану зміцнену співпрацю групи країн, але важливо те, щоб «ті, хто поза, могли долучитись, коли захочуть і будуть готові, і щоб ніхто не міг перед ними закрити двері». Також додав, що захисником таких країн як Польща є Європейська Комісія, яка дбає про суспільний характер ЄС, по відношенню до міжнародного, тобто такого, де рішення опускаються до торгів між головними столицями.

Співпрацю Президента Франції Ніколя Саркозі та канцлера Німеччини Ангели Меркель делегат вважає цілком зрозумілою, так як банки саме цих країн у найбільшій мірі наражені на результати зменшення грецького боргу і понесуть від цього найбільших збитків. «Умовою повного порозуміння є порозуміння цих двох гравців» [13]. Роблячи прогноз щодо їх порозуміння, Я. Саріуш-Вольські не помилився, адже компроміс був досягнутий. Греції списали половину боргу [3, с. 3], проте, заявили, що це виняток і щоб іншим країнам «не повадно» було.

А на недільному саміті єврогрупи, який відбувся після саміту всіх 27 країн, вирішили, що єврозона має далі інтегруватись – зміцнити економічне управління та дисципліну публічних фінансів. Керував самітом євро бельгієць Герман ван Ромпей. Він обіцяв, що з метою гарантії єдності внутрішнього ринку буде перед самітами євро скликати – якщо це буде можливо – саміти «27», для того щоб інформувати країни, які не входять в єврозону про заплановані справи та рішення європейських країн [13]. Проте фінансові ринки так і не почули в неділю постанов щодо Європи в цілому [5, с. 3].

Після саміту в Брюсселі (23 жовтня 2011 р.) прем'єр Польщі Дональд Туск повідомив, що Польща – прихильниця поглиблення інтеграції в єврозоні, а питання, підняті в неділю представниками країн-членів ЄС, свідчать, що інтег-

рація зони євро не виключає інтеграції всього ЄС. Інтеграція єврозони не є альтернативою для інтеграції «27». Криза, яка склалася в Європі, створила уявлення про кінцевість можливого розвитку, на який подавав надії ЄС, стосується це і євро. Польща не проти цієї інтеграції – підкреслив голова уряду – але вживаючи сполучник «і», а не «або» каже про можливість продовження інтеграції в зоні євро і в ЄС.

Він додав, що на зустрічі ЄС у Брюсселі вирішувались проблеми, які стосувались зони євро, при цьому не виключаючи всього Євросоюзу. «Зміцнення економіки в ЄС і особливо в групі євро не спричинить поділу навпіл», – вважає Дональд Туск, так як «ці найгрізніші думки з точки зору євроінтеграції навіть не були виголошені» [9]. Польський прем'єр визнав, що переконання всіх партнерів у тому, що рішення прийняті країнами єврозони мають значення для всіх членів ЄС, коштували невеликої кількості емоцій і приблизно двох годин дискусій. Проте, польський внесок був оцінений іншими країнами.

Прем'єр підкреслив, що Польща не боїться поглиблення інтеграції в зоні євро, так як вона прихильник поступової інтеграції в ЄС і в євроні. Він попередив, що Польща не буде поспішати приймати євро, бо хоче долучатися тільки до добре упорядкованої зони. Він згадав і про те, що протягом найближчих кількох днів могла вирішитись доля Європи. З'являлися думки навіть про можливе зникнення з поверхні землі, з економічної точки зору, кількох країн, за умови неприйняття негайних рішень. Тобто, момент для прийняття спільної монети не дуже підходящий.

І нарешті, прем'єр повідомив про те, що саміт представників ЄС погодився на початок переговорів про зміни в трактаті ЄС для того, щоб поглибити інтеграцію. «Всі погодилися з тим, що є необхідність в інтенсивнішому та превентивнішому контролі для того, щоб подібні кризи не повторювалися в зоні євро». Згідно з прийнятою декларацією саміту ЄС, голова Ради Європейської Герман ван Ромпей має до грудня 2011 року надати рапорт на тему «Можливості впровадження «невеликих» змін у трактат». На будь-які зміни в трактаті мають погодитися всі члени

ЄС, тобто конкретних дій у найближчий час можна не очікувати [9].

Отже, вищезазначена лінія подій дуже яскраво демонструє всю важливість ситуації, яка склалася в Європі восени 2011 року. Матеріали інтерв'ю польських чиновників у польськомовних часописах свідчать про рівень накалювання людських емоцій в критичні моменти. Коли справа, можна сказати, всього життя може розсіпатись у один момент. І хоч відомо, що основні рішення приймалися представниками корифеїв євроінтеграційного процесу – А. Меркель і Н. Саркозі – ми спробували показати роль середньостатистичної європейської країни – Польщі, у вирішенні проблем європростору в критичний момент, наскільки професійно та зважено поляки змогли підійти до вирішення проблем, які не завжди входили в їх компетенцію, але так чи інакше їх стосувались. Проте, не все так благородно, як здається. Адже ми бачимо тенденцію спаду зацікавленості у форсованому вступі в єврозону. Стосується це не тільки Польщі, яка починає філософствувати на предмет стабільності євро і вимагання гарантій, в Україні ця тенденція теж прослідковується [6, с. 10].

-
1. Вишеградський ювілей // День. – 2011. – 11 жовтня. – № 182. – С. 3: ілюстр.
  2. Головний євробанкір передав естафету // День. – 2011. – 21–22 жовтня. – № 190–191. – С. 3: фото.
  3. Греції спишуть 50 % боргів // День. – 2011. – 28–29 жовтня. – № 195–196. – С. 3.
  4. Меркель і Саркозі погодили план порятунку єврозони // День. – 2011. – 11 жовтня. – № 182. – С. 3.
  5. Перша частина саміту ЄС кризи не здолала // День. – 2011. – 25 жовтня. – № 192. – С. 3.
  6. Пожаров О., Райхель Ю. Кому потрібен євро? Контури нової Європи крізь серпанок єврокризи / О. Пожаров, Ю. Райхель // День. – 2011. – 7–8 жовтня. – № 180–181. – С. 10.
  7. Саміт ЄС спробує знайти шляхи виходу з боргової кризи // День. – 2011. – 20 жовтня. – № 189. – С. 3.
  8. Сірук М. «Стабільність і послідовність» Туска / М. Сірук // День. – 2011. – 11 жовтня. – № 182. – С. 3: ілюстр.
  9. Buczewska A. UE. Tusk: Polska nie boi się pogłębienia integracji w strefie euro / Agata Buczewska // <http://wiadomosci.gazeta.pl/>

wiadomosci/1,114877,10522668,UE__Tusk__Polska_nie_boi_sie_poglebienia_integracji.html

10. Komorowski: kryzys gospodarczy to moment zwrotny w historii integracji UE // http://wyborcza.biz/biznes/1,100969,10510454,Komorowski_kryzys_gospodarczy_to_moment_zwrotny_w.html

11. Prezydent Komorowski zaniepokojony możliwym opóźnieniem integracji UE-Ukraina // http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114877,10550688,Prezydent_Komorowski_zaniepokojony_mozliwym_opoznieniem.html

12. Rostowski: sześciopak podstawą dalszej integracji UE // http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114877,10405967,Rostowski_i_szesciopak_podstawa_dalszej_integracji.html

13. Sajdak K. Saryusz-Wolski: integracja euro nieunikniona, ale bez zamykania drzwi / Katarzyna Sajdak // http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114877,10535373,Saryusz_Wolski_integracja_euro_nieunikniona_ale.html

14. Tusk: potrzeba integracji i otwarcia UE na nowych członków // http://wyborcza.biz/biznes/1,100969,10246971,Tusk_potrzeba_integracji_i_otwarcia_UE_na_nowych.html

15. Widzyk A. Niemcy. Merkel wzywa do obrony "działa integracji europejskiej" / Anna Widzyk // http://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/1,114877,10541343,Niemcy_Merkel_wzywa_do_obrony_dziela_integracji.html

16. Uczestnicy konferencji NBP: trzeba większej integracji w UE // http://wyborcza.biz/biznes/1,100969,10511481,Uczestnicy_konferencji_i_NBP_trzeba_wiekszej_integracji.html